ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡ. 18

ΛΝΘΗ ΧΑΡΙΤΩΝ

Μελετήματα ἑόρτια συγγραφέντα ὑπὸ τῶν ὑποτρόφων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν & Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν τῆς Βενετίας ἐπὶ τῇ πεντακοσιετηρίδι ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑλληνοελλαδικῆς Κοινότητος Βενετίας, ἔτι δὲ ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταετηρίδι ἀπὸ τῆς ἐναρξεως τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰνστιτούτου, & τυπωθέντα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας & διορθώσεως ὑπὸ

† Νικολάου Παναγιωτάκη

Ἐνετίησιν, ἔτει ἀπὸ τῆς ἀνάρχου οἰκονομίας

,αϡζη΄

ΑΝΑΤΥΠΟ

«ΝΑ ΞΑΝΑΛΑΒΩΜΕΝ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΜΑΣ ΩΣ ΠΡΩΤΟΝ» Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΝΕΡΑΝΤΖΗ (18ος αἰ.)

Ἡ ἐκχώρηση μονῆς μὲ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα της πρὸς ἄλλη μονὴ ἢ συνηθέστερα πρὸς ἰδιῶτες ὡς ἀναγνώριση τῶν ὑπηρεσιῶν τους ἀποτελεῖ, ὅπως γνωρίζουμε, πρακτικὴ οἰκεία γιὰ τὴ βενετσιάνικη Διοίκηση. Βέβαια, δὲν καλύπτει τὸ ἀνάπτυγμα τῶν κτηματικῶν παραχωρήσεων ἐν εἴδει φεούδου ποὺ πραγματοποιοῦνται σὲ ὅλην τὴ βενετικὴ ἐπικράτεια καί, φυσικά, στὰ Ἑπτάνησα, ὡστόσο, ἤδη σὲ μελέτες τοῦ προηγούμενου αἰώνα, εἶχαν ἐπισημανθεῖ παρόμοιες περιπτώσεις.[1] Ἄλλωστε καὶ ἡ περίπτωση ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει στὶς σελίδες τῆς μελέτης αὐτῆς δὲν εἶναι ἄγνωστη[2]: ἡ ζακυνθηνὴ μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (Λαγκάδα) κοντὰ στὰ χωριὰ Καταστάρι, Χαρτάτα καὶ Μετόχι (Μικρὸ Καταστάρι), μὲ πιθανὸ ἔτος ἀνακαινίσεως τὸ 1617, μετατρέπεται σὲ ἐκκλησιαστικὸ τιμάριο καὶ παραχωρεῖται στὸν Κωνσταντίνο Νεράντζη[3] καὶ στὰ ἀδέλφια του ὡς ἀνταμοιβὴ γιὰ τὴ συνδρομή τους στὶς βενετοτουρκικὲς πολεμικὲς συγκρούσεις. Ἡ παραχώρηση ὅμως αὐτὴ —ἀποδοχὴ ἀνάλογου αἰτήματος ἐκ μέρους τῶν

---

1. Ὁ Παναγιώτης Χιώτης (*Ἱστορικὴ Ἔκθεσις περὶ τιμαρίων Κερκύρας*, Κέρκυρα 1865, σσ. 16-17) ἀναφέρεται στὴν κατηγορία αὐτὴ τῶν τιμαρίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει «ἐκκλησιαστικὰ τιμάρια», καὶ ἐκτιμᾶ ὅτι παραχωροῦνται σὲ οἰκογένειες καὶ ἱερωμένους *λόγῳ δημοσίας καλοκαγαθίας* καὶ τὰ ὁποῖα ἦταν εἴτε προσωπικὰ (ὁπότε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ κατόχου τους ἐπέστρεφαν στὸ Δημόσιο) εἴτε *διαδοχικὰ* (ὁπότε μεταβιβάζονταν στοὺς κληρονόμους του). Στὴν πολύτιμη μελέτη του ὁ Χιώτης ἀναφέρει μάλιστα καὶ ἰδιαίτερες περιπτώσεις παρόμοιων παραχωρήσεων: συγκεκριμένα, μὲ ἀπόφαση τοῦ προβλεπτῆ Ζακύνθου Agostin Sagredo τῆς 5ης Μαρτίου 1623, ποὺ ἐπικυρώθηκε μὲ δουκικὸ διάταγμα τοῦ Antonio Priuli τῆς 8ης Ἰουνίου 1623, ἡ ζακυνθηνὴ μονὴ τῆς Ἀναφωνήτριας ποὺ εἶχε δοθεῖ στὸν ἅγιο Διονύσιο παραχωρεῖται ἐν συνεχείᾳ στὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν καὶ τὸ 1783 στὴν οἰκογένεια Φλαμπουριάρη· ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐπίσης τὴν παραχώρηση τῶν ζακυνθηνῶν μονῶν τῆς Ἁγίας Μαρίνας καὶ τῆς Λαουρένδενας στὴν οἰκογένεια Νομικοῦ καὶ στὸν *διδάσκαλον Σκοῦφον τὸν ῥήτορα* ἀντίστοιχα.

2. Ὁ Λεωνίδας Ζώης (*Ἱστορία τῆς Ζακύνθου*, Ἀθήνα 1955, σ. 318, καὶ *Λεξικὸν ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν Ζακύνθου*, τ. 1, μέρος πρῶτον, Ἀθήνα 1963 σ. 245, 421), ὅπου τὰ σχετικὰ μὲ τὴ μονὴ αὐτή, ἀναφέρει ὅτι ἡ μονὴ μὲ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα της μὲ δουκικὸ διάταγμα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1773 παραχωρήθηκε σὲ μέλη τῆς οἰκογένειας Νεράντζη, ἐνῶ μὲ ἄλλο δουκικὸ διάταγμα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1778 ἡ παραχώρηση αὐτὴ ἀνακλήθηκε καὶ ἡ μονὴ πέρασε στὴν κατοχὴ τῶν μοναχῶν της.

3. Στοιχεῖα γιὰ τὴν οἰκογένεια αὐτὴ ὑπάρχουν πολλὰ ἀλλὰ διάσπαρτα· πάντως φαίνεται ὅτι ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν οἰκογενειῶν ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν Κρήτη (Χανιὰ) στὴ Ζάκυνθο καὶ προσέφεραν πολλὲς ὑπηρεσίες στὶς διάφορες πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς Βενετίας. Πολλὲς πληροφορίες γιὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας αὐτῆς βρίσκουμε στὸ ἔργο τοῦ Ζώη, *Λεξικόν*, τ. 1, μέρος δεύτερον, σσ. 467-468, ἀπ' ὅπου ἀναδύεται ἡ δράση τῶν μελῶν της γιὰ διάστημα δύο περίπου αἰώνων.

ἐνδιαφερομένων[4]— δὲν κράτησε γιὰ πολύ, ἐπειδὴ οἱ μοναχοὶ ἀντέδρασαν δυναμικὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐπίμονες καὶ χρονοβόρες ἐνέργειες πέτυχαν τὴν ἀνάκληση τῆς παραχώρησης αὐτῆς καὶ τὴν ἐπάνοδο στὸ παλαιὸ καθεστὼς τῆς κοινοβιακῆς μονῆς.[5]

Στὸ ἔγγραφο[6] ποὺ ἐκδίδεται ἐδῶ, ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ παρακολουθήσουμε κάποιες πτυχὲς τῆς ἀντίδρασης τῶν μοναχῶν καθὼς καὶ διάφορες πληροφορίες γιὰ τὴν παρουσία τῆς μονῆς στὸν ἑπτανησιακὸ χῶρο καὶ τὴ δυναμικὴ ποὺ ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴ σύγκρουσή της μὲ τὴν οἰκογένεια Νεράντζη. Βέβαια ἡ πλευρὰ ποὺ περιγράφει τὰ γεγονότα εἶναι ἀποκλειστικὰ ἐκείνη τῶν μοναχῶν· ὡστόσο, ἔστω καὶ ἔτσι, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνασυγκροτήσουμε μὲ σχετικὴ πληρότητα τὴν ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ περίπτωση.[7]

---

4. Βεβαίως ἡ κινητικότητα αὐτὴ ποὺ παρατηρεῖται στὴ νομὴ τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν ὑποστατικῶν τῶν μονῶν μέσω διαφόρων πακτώσεων ποὺ συνάπτονται μὲ καλλιεργητές. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰώνα ἡ περιοχὴ ἀνῆκε *κτητορικῷ δικαιώματι* στὴ μονὴ τῆς Ἀναφωνήτριας (Ζώης, *Λεξικόν*, σ. 245). Τέτοιες πληροφορίες γιὰ τὴν «ἀπόδοση» μοναστικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κέρκυρας, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἔγγραφα τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ νησιοῦ, ἀναφέρει ὁ Δημήτριος Χρ. Καπάδοχος, *Ναοὶ καὶ μοναστήρια Κέρκυρας-Παξῶν καὶ Ὀθωνῶν στὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰώνα*, Ἀθήνα 1994.

5. Συγκεντρωτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ μονὴ αὐτὴ δὲν διαθέτουμε. Ὅ,τι γνωρίζουμε τὸ ἔχουμε ἀπὸ τὸν Ζώη, (*Ἱστορία*, σ. 318, καὶ *Λεξικόν*, τ. 1, μέρος πρῶτον, σσ. 245-246), τὸν Ντίνο Κονόμο (*Ἱστορία τῆς Ζακύνθου*, Ἀθῆναι 1955, σ. 318 καὶ *Ναοὶ καὶ μονὲς στὴ Ζάκυνθο*, Ἀθήνα 1964, σσ. 104-105), ποὺ ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν Ζώη, καὶ τὸν Α. Σ. Μπισκήνη (*Πρῶται γνώσεις Φυσικῆς καὶ Πολιτικῆς Γεωγραφίας μετὰ Πατριδογραφίας Ζακύνθου...*, Ἐν Ζακύνθῳ 1897, σ. 87). Λίγα ἐπίσης ἔγγραφα τῆς μονῆς ἀπόκεινται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ζακύνθου: Μαριάννα Κολυβᾶ-Καραλέκα, «Κατάλογος Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ζακύνθου-Α», *Μνήμων*, τ. 10 (1985), σ. 31, 33, 46, 49 σημ. 71. Πάντως ἀπὸ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχουμε ἡ παραχώρηση τῆς μονῆς μὲ τὴν περιουσία της πρέπει νὰ ἔγινε ἀπὸ τὸν δόγη Μοτσενίγο τὸ 1773 καὶ ἡ ἀνάκληση τοῦ διατάγματος τὸ 1778. Στὸ ἔγγραφο ποὺ ἐκδίδουμε ἐδῶ ἀναφέρεται ἡ παραχώρηση τῆς μονῆς ἀλλὰ χωρὶς ἄλλα στοιχεῖα: *ἐδώθη μὲ Δεκρέτον τοῦ ἐξοχοτάτου Σενάτου*.

6. Τὸ ἔγγραφο ἀπόκειται στὸ ἀρχεῖο τῆς οἰκογένειας Περούλη τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας στὴ σειρὰ ASV, Archivio privato dei Conti Peruli, serie III, b. 15, fasc. 5, καὶ μάλιστα εἶναι δίγλωσσο: στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἰταλικά. Πρώτη μορφή του εἶναι ἡ ἑλληνικὴ καὶ ταυτοχρόνως πρέπει νὰ μεταφράστηκε στὰ ἰταλικά, ὅπως φανερώνει ὁ τίτλος «traduzione ex greco»· ἡ ἰταλικὴ μετάφραση, φυσικά, γίνεται ἐπειδὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κόμητα Σπυρίδωνα Δημ. Περούλη, ὁ ὁποῖος εἶναι βέβαιο ὅτι δὲν γνωρίζει τὰ ἑλληνικά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πατέρα του, ἀλλὰ εἶναι Βενετὸς πολίτης ἑλληνικῆς καταγωγῆς (μητέρα του ἡ ἀθηναϊκῆς καταγωγῆς Εὐγενία Μάκολα). Οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἀπευθύνονται σ' αὐτὸν ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ σημαίνουσα προσωπικότητα τῆς βενετικῆς κοινωνίας, ἀθηναϊκῆς ἐπίσης καταγωγῆς, μὲ οἰκονομικὰ συμφέροντα στὰ Ἑπτάνησα, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκογένεια Περούλη εἶχε ἀνέκαθεν καλὲς σχέσεις μὲ τὴν οἰκογένεια Μολίν, μέλος τῆς ὁποίας ἐμπλέκεται στὴν ὑπόθεση ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ. Τὸ ἔγγραφο ἐκδίδεται ὅπως εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἐπεμβάσεις κυρίως σὲ θέματα στίξης καὶ χρήσης τῶν κεφαλαίων.

7. Τὸ ἔγγραφο ποὺ δημοσιεύεται ἐδῶ εἶναι ἀχρονολόγητο· ἀσάφεια ὑπάρχει ἑπομένως (ἄλλωστε καὶ ὁ Ζώης ἀναφέρει, (*Λεξικόν*, σ. 245, 466), ἴσως ἐκ παραδρομῆς, τὴν ὑπόθεση μὲ δύο χρονολογίες, 1753 καὶ 1773)· προσωπικὰ ἀποκλίνω πρὸς τὸ 1773 καὶ γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο. Τὸ ἔγγραφο τῶν μοναχῶν ἀπευθύνεται στὸν Σπυρίδωνα Περούλη, ὁ ὁποῖος ὡς τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του Δημητρίου (1771) ζοῦσε στὴ σκιά του χωρὶς νὰ ἀναμειγνύεται στὶς δραστηριότητές του. Κατὰ συνέπεια δὲν νοεῖται προσφυγὴ τῶν μοναχῶν στὸν Σπυρίδωνα Περούλη ζῶντος τοῦ Δημητρίου. Γενικὰ γιὰ τὴν οἰκογένεια Περούληδων βλ. τὴ βιβλιογραφία στὴ μελέτη μου: «L'attività armatoriale di Demetrio Peruli ed il suo intervento al traffico mediterraneo», *Actes du IIe Colloque International d'Histoire "Economies Méditerranéennes: Équilibres et Intercommunications„ XIIIe-XIXe siècles"*, τόμ. 1, Athènes 1985, p. 176. Πέραν τούτων, ὡστόσο, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα κενὰ ποὺ πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν μὲ ἔρευνα στὰ βενετικὰ ἀρχεῖα προκειμένου νὰ ἐντοπισθοῦν περαιτέρω στοιχεῖα γιὰ τὴ μονὴ αὐτὴ ποὺ θὰ προκύ-

Ὕστερα ἀπὸ τὶς ἄκαρπες παραστάσεις ποὺ ἔκαναν στὶς βενετικὲς Ἀρχὲς τῆς Ἑπτανήσου (Ζακύνθου καὶ Κέρκυρας), οἱ μοναχοὶ καταφεύγουν στὸ κέντρο τῶν ἀποφάσεων (Βενετία) μὲ τὴν ἀποστολὴ δύο μελῶν τοῦ κοινοβίου τους: εἶναι ὁ προηγούμενος τῆς μονῆς Νεόφυτος Βοῦτος καὶ ὁ πρώην «κελλάριος» τῆς μονῆς μοναχὸς Ἀνανίας Τεμπονέρας.[8] Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν μαζί τους ἐπιστολὲς τῶν Βενετῶν κυβερνητῶν τῆς Ζακύνθου Alvise Zen καὶ Angelo Emo ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεώς τους, πράγμα ποὺ ἐνισχύει, φυσικά, τὴ θέση τους καὶ ἀποδυναμώνει τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιδίκων τους, ἐπειδὴ ἔτσι διαπιστώνεται ὅτι κατὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἰδιοκτησιακοῦ καθεστῶτος τῆς μονῆς δὲν ζητήθηκε ἡ ἔγκριση τῆς τοπικῆς ἐξουσίας ἀλλὰ οἱ Νεράντζηδες προσέφυγαν, ὅπως ἄλλωστε εἶχαν τὸ δικαίωμα, ἀπευθείας στὴν κεντρικὴ ἐξουσία.[9]

Μέριμνα τῶν μοναχῶν εἶναι βέβαια νὰ ἀνατρέψουν τὴν κακὴ εἰκόνα ποὺ εἶχαν παρουσιάσει οἱ Νεράντζηδες γιὰ τὸ μοναστήρι τους, πράγμα ποὺ εἶχε βαρύνει στὴν ἀπόφαση τῆς παραχώρησης, ἐπειδὴ δὲν ἦταν, φυσικά, δυνατὸν νὰ ἀπαλλοτριωθεῖ ὑπὲρ τρίτου ἀκμάζουσα μονή. Αὐτὸ ὅμως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἐπιτεθοῦν, ἐπιπροσθέτως, καὶ προσωπικὰ ἐναντίον τῶν Νεράντζηδων, θέτοντας ὑπὸ ἀμφισβήτηση καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς τους, ποὺ πάντα διευκόλυνε τὴν παραχώρηση κτημάτων[10] ἢ δινόταν παράλληλα μὲ τὸ φέουδο.

Μολονότι λοιπὸν ἡ οἰκογένεια αὐτὴ φαίνεται νὰ κατέχει κάποιες περγαμηνὲς εὐγενείας, αὐτοὶ τονίζουν τὴν ταπεινὴ ἐργασία τοῦ πατέρα τους Γεωργίου (*τεχνίτης εἰς λανάρια λαναρίων*) καὶ τοῦ παπποῦ τους Νικολάου (*πτωχὸς ἱερεύς*), παρασιωπώντας ταυτόχρονα τὴν ὕπαρξη ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογένειας μὲ ἐπαγγέλματα ποὺ βρίσκονταν σὲ ὑψηλότερη θέση τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας (ἀξιωματικοί, πρωτοπαπᾶς κ.λ.). Στὴ συλλογιστικὴ τῶν μοναχῶν προβάλλει εὔδηλα ἡ προσπάθεια ὑποβάθμισης τῶν οἰκογενειακῶν τίτλων, προκειμένου νὰ ὑπονομευθεῖ μία ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις τῶν παραχωρήσεων, μολονότι τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπολύτως εὐθύγραμμα. Ἀλλὰ ἐδῶ, φυσικά, γίνεται ὑπόμνηση τοῦ κανόνα καὶ ὄχι τῶν ἐξαιρέσεων.

Ἡ ταπεινὴ καταγωγή τους παράλληλα συνδυάζεται στὸ ὑπόμνημα μὲ τὴν αἰτία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Νεράντζη στὴ Βενετία, ποὺ κατὰ τοὺς μοναχοὺς δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ πλαστογράφηση δημοσίων ἐγγράφων·[11] καὶ φυσικὰ πάλι οἱ συνειρμοὶ εἶναι εὔκολοι,

---

φουν βέβαια, ἀπὸ τὸν ἐντοπισμὸ τῆς αἴτησης τῶν Νεράντζηδων ἀλλὰ καὶ γενικὰ ὅλης τῆς ὑπόθεσης ποὺ κατέληξε στὴν ἐπαναφορὰ τῆς μονῆς ὑπὸ τὸ παλαιὸ ἰδιοκτησιακό της καθεστώς.

8. Καὶ οἱ δύο μοναχοὶ εἶναι Ζακύνθιοι· γιὰ τὴν καταγωγή τους βλ. τὰ ἀντίστοιχα λήμματα στὸ *Λεξικὸν* τοῦ Ζώη.

9. Φυσικά, τὸ γεγονὸς αὐτὸ γιὰ τοὺς μοναχοὺς στοιχειοθετεῖ κατηγορία ἐναντίον τῶν Νεράντζηδων, τὴν ὁποία φροντίζουν νὰ τὴν ἀναφέρουν: *τοῦ ἐδώθη μὲ δεχρέτον... χωρὶς κἀμμίαν εἴδησιν τῶν ἐξοχοτάτων κρητῶν μας, τοῦ Πρεβεδούρου τοῦ Νισίου μας, ἀλλ' οὔτε Γενεράλε, ἀρχόντων συντίχων...*

10. Ὑπάρχουν στοιχεῖα σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν εὐγενῶν (ἀναφέρω ἐδῶ τὸ πρόσφατο δημοσίευμα: Ἰωάννης Τυπάλδος-Λασκαράτος, «Οἰκόσημα τῆς Ζακύνθου ἀπὸ τὸν κώδικα 17 τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδας», *ΔΙΕΕ*, τ. 31 (1988), σ. 182, ὅπου τὸ οἰκόσημο τῆς οἰκογένειας: τρία νεράντζια καὶ τρία ἄστρα. Πάντως στὸ ἔργο τοῦ Eugéne Rizo-Rangabè, *Livre d'Or de la Noblesse Ionienne*, vol. III: Zante, Athènes 1927, δὲν περιλαμβάνεται ἡ οἰκογένεια αὐτή).

11. Ἴσως ὁ Κωνσταντίνος Νεράντζης ταυτίζεται μὲ τὸν ὁμώνυμο νοτάριο (1771) ποὺ ἀναφέρει ὁ Ζώης (*Λεξικόν*, σ. 467).

ἀφοῦ ἐπιχειρεῖται ἡ ποινικὴ ὑπονόμευσή τους, δηλαδὴ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ σύνολο τῆς προσωπικότητας τῶν Νεράντζηδων, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται καὶ ταπεινῆς καταγωγῆς ἀλλὰ καὶ διαβλητὰ κατὰ τὶς δοσοληψίες τους πρόσωπα καὶ ἄρα ἀνάξια κυβερνητικῶν παραχωρήσεων. Ἐξάλλου ἡ θέση τους αὐτὴ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴ μετατροπὴ τῆς μονῆς ἀπὸ τοὺς νέους κατόχους της σὲ καταφύγιο κακοποιῶν ἀλλὰ καὶ ἄσεμνων γυναικῶν, πράγματα τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλη τὴν κοινωνία τῆς Ζακύνθου.

Πέρα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὅμως ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ἀνασκευάσουν οἱ μοναχοὶ εἶναι ὅ,τι ἐνδεχομένως εἶχε ἀποτελέσει τὸν κύριο λόγο τῆς μεταβολῆς τοῦ ἰδιοκτησιακοῦ καθεστῶτος τῆς μονῆς: πρέπει δηλαδὴ νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Προδρόμου δὲν φυτοζωοῦσε ἀλλὰ ἀντιθέτως ἦταν ἐνεργὸς μοναστικὴ κοινότητα μὲ δράση τόσο στὸν πνευματικὸ ὅσο καὶ στὸν κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ τομέα. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὑπομνήματός τους ἀφιερώνεται στὴν ἀντίκρουση τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Ἡ μονὴ κατὰ τοὺς Νεράντζηδες εἶχε περιπέσει σὲ παρακμή, ἀφοῦ διέθετε μόνο ἕξι γέρους μοναχούς, λίγα καὶ ἀδούλευτα ὑποστατικά, παρέμενε ἀλειτούργητη καὶ εἶχε μετατραπεῖ σὲ καταφύγιο ληστῶν. Νὰ λοιπὸν ἡ κύρια αἰτία ποὺ ἐμπεριέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συνιστοῦν λόγο παραχώρησης.

Ἡ μονή, σύμφωνα μὲ τὸ ὑπόμνημα τῶν μοναχῶν, εἶναι τὸ μεγαλύτερο μοναστήρι τῆς Ζακύνθου, ἔχει 23 μοναχούς, πολλὰ ὑποστατικὰ ποὺ καλλιεργοῦνται ἀπὸ σέμπρους, καὶ παράγει ποικίλα προϊόντα (λάδι, σταφίδες, μέλι, σιτάρι), ἐνῶ δὲν λείπουν καὶ τὰ ἀναγκαῖα ζῶα (μουλάρια, ἄλογα) καθὼς καὶ τὰ παραγωγικὰ ζῶα (πρόβατο, βόδια). Ἔτσι ἡ μονὴ ὡς ζωντανὸς ὀργανισμὸς μπορεῖ ἄνετα νὰ παρέχει ἄσυλο σὲ ξένους καὶ ντόπιους ὁδοιπόρους καὶ ταξιδιῶτες, καθὼς βρίσκεται πάνω στὸν δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ.

Τὸ παιχνίδι λοιπὸν προκειμένου νὰ διαταραχθεῖ ἢ νὰ ἀποκατασταθεῖ τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστὼς τοῦ μοναστηριοῦ παίζεται ἀκριβῶς στὴν ὕπαρξη ἢ τὴν ἀνυπαρξία τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν ποὺ προσδιορίζουν τὴν ἰδιότητα μιᾶς μονῆς.[11] Ἐκεῖ στήριξαν τὴν αἴτηση παραχώρησης τῆς μονῆς σ' αὐτοὺς οἱ Νεράντζηδες καὶ τὸ πέτυχαν· ἐκεῖ ἐπίσης στήριξαν τὸ αἴτημα ἐπιστροφῆς στὸ παλαιὸ κοινοβιακὸ καθεστὼς οἱ μοναχοὶ καί, ἀπ' ὅ,τι γνωρίζουμε, τὸ πέτυχαν. Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ βασικὸ μέλημα τῆς βενετικῆς ἐξουσίας ἡ ἐκμετάλλευση τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱδρυμάτων εἴτε ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς εἴτε ἀπὸ ἰδιῶτες, πράγμα ποὺ ἐπεκτείνεται, βέβαια, καὶ στὴν κανονικὴ φορολογικὴ ἀπόδοση, ὅπως ἄλλωστε ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοί, ὅταν θέτουν τὰ ἀνατρεπτικὰ τῆς ἀποφάσεως ἐρωτήματά τους.[13]

---

12. Πάντως γιὰ τὸν χῶρο τῶν Ἑπτανήσων, ὅπου ὁ ἐπικυρίαρχος εἶναι ἡ Βενετία, θεσμοθετοῦνται ὁρισμένες διατάξεις ποὺ δὲν συναντοῦμε εὔκολα στὸν χῶρο τῆς τουρκοκρατούμενης ἐπικράτειας: λ.χ. στὰ 1705 ὁ γενικὸς προνοητὴς αἴρει τὸ ἀναπαλλοτρίωτο τῶν ἐκκλησιαστικῶν γαιῶν τῆς Κεφαλονιᾶς (Ἠλίας Τσιτσέλης, *Κεφαλληνιακὴ Σύμμικτα*, τ. Β', Ἀθῆναι 1960, σ. 237)· γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Ἐλεάννα Βλάχου, «Συγκέντρωση μοναστηριακῶν γαιῶν στὴν Κεφαλλονιὰ κατὰ τὸν 17ο καὶ 18ο αἰώνα. Ἡ περίπτωση τῆς μονῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στὴν Ἄτρο», *Κεφαλληνιακὰ Χρονικά*, τ. 5 (Ἀφιέρωμα στὸν ἀκαδημαϊκὸ Διον. Ἀ. Ζακυθηνό), Ἀργοστόλι 1986, σσ. 218-226.

13. *Ἡμεῖς ἐλείψαμεν ποτὲ νὰ δώσωμεν τῆς αὐθεντίας ταῖς δεκατίαις: διὰ τί δὲν μᾶς ἐφυλάκωσεν ὁ ἐξοχότατος Πρεβεδοῦρος μας;*.

Φυσικά, ἀφοῦ ἀποδείξουν ὅτι τὸ μοναστήρι τους διαθέτει αὐτὸ τὸ βασικὸ πλεονέκτημα, δηλαδὴ τὴν ἐπάνδρωση ἀπὸ μοναχοὺς καὶ «δουλευτάδες» καὶ ἑπομένως τὴν καλὴ οἰκονομικὴ ἀπόδοσή του καὶ τὴ συμμετοχὴ στίς παραγωγικὲς διαδικασίες τοῦ νησιοῦ, εἶναι εὔκολο γιὰ τοὺς μοναχοὺς νὰ τονίσουν καὶ ἄλλα ἐπιμέρους χαρακτηριστικὰ τὰ ὁποῖα ἀναδεικνύουν τὴν καλὴ λειτουργία τῆς μονῆς στὴ Λαγκάδα. Προηγουμένως ὅμως πρέπει μὲ στοιχεῖα νὰ ἀνατρέψουν καὶ τὴ δεύτερη σοβαρὴ κατηγορία: ὅτι δηλαδὴ ἡ μονὴ δὲν εἶναι καταφύγιο ληστῶν (μπαντίδων) ἀλλὰ ἀντιθέτως χῶρος ὑποδοχῆς ταξιδιωτῶν, περαστικῶν καὶ ἐν γένει κάθε ἀτόμου ποὺ χτυπᾶ τὴν πόρτα της.

Οἱ μοναχοὶ λοιπὸν ἀντιτείνουν στὶς κατηγορίες τῶν Νεράντζηδων, πέραν ὅλων τῶν ἄλλων, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατὰ καιροὺς δέχονται δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μὲ τὴν παρανομία ἀλλὰ ἀντιθέτως δέχτηκαν μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1715) ἕνα κύμα προσφύγων ἀπὸ τὸν Μοριᾶ· δέχτηκαν ἀκόμα καὶ φιλοξένησαν δημόσια πρόσωπα ἀλλὰ καὶ πολλοὺς περιηγητὲς[14] Ἄγγλους καὶ Γάλλους ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Φραγκίσκο Μοροζίνη, γιὰ τὸν ὁποῖο μάλιστα ἔκτοτε ἀναπέμπουν καὶ εἰδικὲς δεήσεις. Ἐξάλλου ἡ θέση τοῦ μοναστηριοῦ, ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντὰ σὲ δημόσιες ἐκμεταλλεύσεις, ὅπως εἶναι οἱ ἁλυκὲς τῆς Ζακύνθου, δὲν προσφέρεται γιὰ τέτοιου εἴδους ἐνέργειες. Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος, φυσικά, ἀνάγεται καὶ ἡ δράση τῆς μονῆς ὡς προσωρινοῦ καταλύματος τῶν ἐντοπίων ποὺ κινοῦνται ἀπὸ τὴν ὕπαιθρο τῆς Ζακύνθου πρὸς τὴν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ, προκειμένου νὰ ἐπιλύσουν τὶς ἐκκρεμότητες ποὺ ἔχουν μὲ τὶς ἀρχές. Ὥστε ἡ μονὴ ἀποτελεῖ ἕνα ὀργανικὸ τμῆμα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ, πράγμα ποὺ ἀποδεικνύεται, σύμφωνα μὲ τὴν ἀναφορὰ τῶν μοναχῶν, καὶ ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ δύο μοναχῶν τῆς μονῆς στὰ ἐκκλησιαστικὰ δρώμενα τῆς χώρας.[15]

Μιὰ μονὴ λοιπὸν τῆς Ζακύνθου γίνεται ἀντικείμενο διαμάχης ἀπὸ τοὺς μοναχούς της καὶ ἀπὸ ἰδιῶτες ποὺ ἐπιζητοῦν ἐκμεταλλεύσεις. Ἡ ἁπλοϊκὴ ἐκδοχὴ τοῦ σφετερισμοῦ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς μονῆς ἐκ μέρους τῶν Νεράντζηδων εἶναι μία προσέγγιση γιὰ τὴν κατανόηση τῆς διαμάχης αὐτῆς. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἡ κατηγορία ἐναντίον τῶν Νεράντζηδων ποὺ ἀπευθύνουν οἱ προσφεύγοντες μοναχοί. Μᾶς λείπει ὡστόσο ἡ ἐκδοχὴ τῶν «σφετεριστῶν», μᾶς λείπει δηλαδὴ τὸ αἴτημα καὶ ἡ λογικὴ τῆς ἀποδοχῆς του πέρα ἀπὸ τὴν ἁπλὴ ἐκδοχὴ τῆς ἀνταμοιβῆς λόγῳ συνεισφορῶν σὲ πολεμικὲς συγκρούσεις.

Αὐτὸ εἶναι ἕνας λόγος. Ὡστόσο τὰ ἐπιχειρήματα τῶν μοναχῶν καὶ οἱ παραστάσεις τους στὰ βενετικὰ δικαιικὰ ὄργανα ἀποκαλύπτουν ὅτι τὸ παιχνίδι παίζεται καὶ μὲ ἄλλους ὅρους, καὶ αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάνουν μὲ καθαρῶς οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα. Μιὰ μονὴ ὀφείλει νὰ συμμετέχει μὲ κάθε τρόπο σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῶν κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων ποὺ τῆς ἀναλογοῦν ἀλλὰ καὶ στὸ ἀντίστοιχο τῶν οἰκονομικῶν ποὺ ἐπίσης τῆς ἀναλογοῦν· διαφορετικὰ μπορεῖ νὰ ἀλλάξει ἰδιοκτῆτες. Ἐκεῖ πρέπει νὰ δώσουν τὴ μάχη τους οἱ μοναχοί, πέραν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν τῶν συμπολιτῶν τους, καὶ αὐτὴν τὴ μάχη φαίνεται τελικὰ πὼς τὴν κέρδισαν...

---

14. *ἄξια ὑποκείμενα γραμματισμένα ὁποῦ ἐταξίδευαν τὸν κόσμο.*

15. *μὲ δύο ἐφημερίαις εἰς τὴν χώραν ὁποῦ οἱ κοινότης τῶν συναδελφῶν ἐκλέγουν τοὺς ἐφημερίους, διὰ νὰ λειτουργοῦν καὶ νὰ βοηθοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ζώντων καὶ ἀποθαμμένων.*

ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

Ἐκλαμπρότατε καὶ εὐγενέστατε αὐθέντα ἄρχων ἀξιότατε, κύριε κύριε, Κόντε Σπηριδιὸν Περούλη.

Ἡ χάρις τοῦ Μεγαλοδυνάμου θεοῦ, νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἀπὸ κάθε κίνδυνον, συκοφαντίαν ἐχθρῶν, καὶ κάθε ἄλλον ἐνάντιον τῆς καταδρομῆς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ νὰ χαρίζῃ μὲ τὴν εὐσπλαγχνίαν του τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος, μάκρος ζωῆς ἑῶνος, ὑγείαν στερεάν, τιμήν, εὐτυχίαν, καὶ ἀγάπην νὰ προσφέρουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ ἄξιον ὑποκείμενόν της.

Φημίζεται πανταχόθεν, ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐκλαμπρότης, ἀπὸ φυσικὴν καὶ χριστιανικὴν διάθεσιν συντρέχει μὲ ἐξαίρετον καλοκἀγαθίαν πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδικοκαταδρομισμένων ἀνθρώπων.

Ἡ αὐτὴ φήμη λοιπὸν καὶ καλοκἀγαθία της παρακινεῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ λαμβάνομεν τὸ θάρρος νὰ προστρέξωμεν εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ εὐεργετικὸν ὑποκείμενόν της.

Ἡ καταδρομὴ ὁποῦ ἀπὸ τοὺς ἀβανιστάδες μᾶς ἀκολουθεῖ εἶναι φανερά, ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον προξενοῦν ἐνόχλησιν, ζημίαν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, καὶ πιστοὺς σούδιτους τῆς Γαλλινοτάτης Ἀριστοκρατείας τῶν Ἐνετῶν (ὁποῦ ὁ μεγαλοδύναμος κύριος νὰ τὴν διαφυλάττῃ καὶ στερεώνῃ μὲ δόξαν πάντα ἕως στέκει ὁ κόσμος) ἀλλὰ καταπατοῦν καὶ τὸν θεῖον Ναὸν χωρὶς φόβον.

Ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι σας, Νεόφυτος Βοῦτος, προηγούμενος τοῦ Μοναστηρίου Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου ὀνομαζόμενον Λαγγάδα ὁποῦ εὑρίσκεται συμμὰ εἰς τὸ μεγάλο χωρίον Καταστάρι καὶ ἕτερα τῆς Ζακίνθου, καὶ καλόγηρος Ἀνανίας Τεμπονέρας, πρώην κελλάριος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, μὲ ἐπιτροπίαν τῶν ἐπιλοίπων: 21: συναδελφῶν μας, καὶ μὲ ἀναφορὰν τοῦ κοινοῦ λαοῦ τῆς Πατρίδος μας, συντροφευμένοι μὲ τιμίαις ἐπιστολαῖς τῶν ἐκλαμπροτάτων ἀρχόντων, συντίχων ὁμοῦ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἐκλαμπροτάτων Γοβερνατόρων μας ἤλθομεν εἰς ἐτούτην τὴν Βασιλεύουσαν, λαμβάνωντας τὴν τιμὴν νὰ παραδώσωμεν τὰ ἄνωθεν ἀληθέστατα γράμματα, τῶν ἐξοχοτάτων Προτετόρων τῆς Πολιτείας μας, κυρίους κυρίους Ἀλβίζο Ζέν, καὶ Καββαλιὲρ Ἄγγελο Ἔμο, οἱ ὁποῖοι ἐξοχότατοι αὐθεντάδες, μᾶς ἐδέχθηκαν καὶ ἐλεημονήθηκαν τὴν ἐλεεινὴν συμφοράν μας, ὁποῦ ἀπὸ διεστραμένην καὶ ψευδήν / καταδρομήν, μᾶς ἀκολούθησεν, ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Νεράντζη καὶ ἀδέλφια, υἱοὶ τοῦ Γεωργίου Τεχνίτη εἰς λανάρια λαναρίων, καὶ ἐγγόνια τοῦ ποτὲ παπὰ Νικολάου Νεράντζη πτωχοῦ ἱερέως.

Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος εὑρισκόμενος ἐδῶ εἰς Βενετίαν (φευγάτος ἀπὸ τὴν Ζάκινθον διὰ κάποια φανερὰ πταιξίματα εἰς ἀλλαγὴν γραμμάτων, τῶν αὐθεντικῶν βιβλίων) ὁμοῦ μὲ τὰ ἀδελφιάτου ἐσύνθεσεν ἕνα μεμοριάλι, καὶ τὸ ἐπαρρήσιάσεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ γαλλινοτάτου Πρεντζιποῦ μας, φανερώνωντας ὅτι τὸ μοναστηριόν μας εἶναι ἕνα κάποιο ἀβάντζο μικροῦ μοναστηρίου, πάμπτωχον μὲ ἓξ γαίροντας καλογαίρους, ὁποῦ ὑστεροῦνται τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ὄντας ὀλίγα τὰ ὑποστατικάτους, καὶ χωρὶς δούλευσιν, καὶ ὁποῦ οὔτε λειτουργοῦν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ εἶναι φυλακτήριον τῶν κακῶν ἀνθρώπων μπαντίδων, μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ κατοικούμενον.

Μὲ αὐταῖς λοιπὸν καὶ ἄλλαις ψευδολογίαις τοῦ ἐδώθη μὲ Δεκρέτον τοῦ ἐξοχοτάτου Σενάτου, τὸ μοναστηριόνμας, χωρὶς κἀμμίαν εἴδησιν τῶν ἐξοχοτάτων κρητῶν μας, τοῦ Πρεβεδούρου τοῦ νισίου μας, ἀλλ' οὔτε τοῦ Γγενεράλε, ἀρχόντων συντίχων, ὡς ἐπίτροποι ὅλου τοῦ νισίου τῆς Ζακίνθου, οὔτε ἡμᾶς τῶν συναδελφῶν τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, διὰ νὰ διαυθεντευθῶμεν συμμὰ εἰς τὴν δικαιοσύνην, καθὼς τὸ διορίζουν οἱ ἅγιοι Νόμοι τῆς γαλλινοτάτης Ἀριστοκρατίας τῶν Ἐνετῶν.

Τὸ μοναστηριόνμας, φανερὸν εἶναι, ὁποῦ εὑρίσκεται τὸ μεγαλλήτερον ἀπὸ τὰ τῆς Πατρίδος μας, μέ: 23: ἱερεῖς καὶ καλογαίρους μὲ πολώτατους σέμπρους, καὶ δουλευτάδες, μὲ δύο ἐφημερίαις εἰς τὴν χώραν ὁποῦ οἱ κοινότης τῶν συναδελφῶν ἐκλέγουν τοὺς ἐφημερίους, διὰ νὰ λειτουργοῦν, καὶ νὰ βοηθοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ζόντων κααι ἀποθαμμένων, καὶ μὲ εἰσοδήματα πολλῶν χιλιαδῶν σταφίδα καὶ λιτρῶν λάδι, στάρια, μέλια, καὶ ἄλλα χρειαζόμενα, διὰ τὴν ζωοτροφίαν τῶν ἀνθρώπων, μὲ κοπάδια ἀρκετά, γιδοπροβάτων, βόϊδια, ἄλογα, μουλάρια καὶ μάλιστα ἀποκούμπισμα τῶν πτωχῶν χωριατῶν, ὁποῦ ταξιδεύουν ἀπὸ τὰ βουνὰ εἰς τὴν χώραν, τοὺς δεχόμεθα ὅλους καὶ τοὺς φιλοδωροῦμεν, κατὰ ταῖς διαθήκαις τῶν συγχωρεμένων ὁποῦ εὐεργέτησαν τὸ μοναστηριόνμας, προστάζοντας νὰ εἶναι ξενοδοχεῖον καὶ πτωχοδοχεῖον, οὔτε οἱ ἀπερασμένοι, οὔτε ἡμεῖς ἐλείψαμεν ποτὲ ὁπὸ νὰ ἀκολουθοῦμεν αὐτὰ μὲ ἐπιμέλειαν, μὲ ἀγάπην, καθὼς τὸ καλεῖ ὁ χαρακτῆρας τῆς ἱεροσύνης μας διὰ νὰ βοηθοῦμεν τοὺς ἀδελφοὺς πλησίονμας.

Εἶναι φανερὸν ὅτι εἰς τὸν ὕστερον ἀλαλαγμὸν τοῦ Μωρέως ὁποῦ ἔφευγον πολλαῖς φαμηλίαις χριστιανῶν,

διὰ νὰ φυλάξουν τὴν ζωήντων καὶ σκλαβίαν ἀπὸ τοὺς ἀγαρινοὺς ἐρχόμεναις εἰς τὴν Ζάκινθον, πῶς ἦταν δυνατὸν νὰ μὴν τοὺς βοηθήσωμεν, εἰς ὅσον ἦτον τῆς δυνάμεώς μας εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐκινδύνευον νὰ ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν πίναν καὶ γύμνωσιν· ἡ χριστιανικὴ καὶ φυσικὴ διάθεσις δὲν μᾶς ἔδειδε ἄδεια νὰ λείψωμεν, οὔτε ὁ χαρακτήρας τῆς καλογηροσύνης μας, μᾶς ἐσυγχωροῦσε νὰ ἀποφύγωμεν αὐτὸ τὸ χρέος διὰ νὰ εἴμεσθε ἀπὸ τὸ Τάγμα τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ ὡς ἁμαρτωλοὶ προσπαθοῦμεν νὰ μὴν λείπωμεν ἀπὸ ταῖς ἁγίαις διδαχαῖς τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Πόσοι ἐξουσιαστάδες, ἐξοχώτατοι Γενεραλαῖοι, Πρεβεδούροι, Κάποι δὰ μάρ, ἦλθον καὶ ἐκόνευσαν τιμῶντες τὸ μοναστηριόνμας / καὶ ἄλλα ἄξια ὑποκείμενα γραμματισμένα ὁποῦ ἐταξίδευον τὸν κόσμον, Φραντζέζοι, Ἰνγλέζοι ὅλοι χάριτι κυρίου ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπὸ ἡμᾶς, μάλιστα ἡ ἐνθύμησις τοῦ μακαρίτη γαλλινοτάτου Φραντζέσκου Μοροζίνι, δοξασμένου καὶ νικητὴ τῶν Τουρκῶν, ὁποῦ ἐκυρίευσεν τὸν Μορέα, καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τῶν γερόντων προσευχόμεθα καθημερινῶς διὰ τὴν ψυχὴν τέτοιου ἀνδρός, καὶ ἐδικόνμας εὐεργετὴν καὶ ὅλης τῆς χριστιανοσύνης, ἔδωσεν τέλος πάντων θεμέλιον τιμιτικὸν καὶ παντοτεινὸν τοῦ μοναστήριοῦ μας καὶ γένους μας.

Πίστις νὰ δωθῇ εἰς τὸν Κωνσταντῖνο Νεράντζη, πῶς ἐδούλευσαν οἱ γονεῖς του τὴν αὐθεντίαν εἰς καιρὸν πολέμου, εἰς καιρὸν ὁποῦ οἱ γεννεάτου εἶναι ἀπὸ πτωχοῦς παπάδαις καὶ τενχίταις; Πίστις νὰ τοῦ δωθῇ εἰς τόσαις συκοφαντίαις ἐναντίονμας;

Ἡμεῖς δὲν ἐλειτουργούσαμεν εἰς τὴν ἐκκλησίανμας; διὰ τὶ λοιπὸν δὲν μᾶς ἐπαίδευσεν ποτὲ ὁ ἀρχιεπισκοπός μας.

Ἡμεῖς ἐλείψαμεν ποτὲ νὰ δώσωμεν τῆς αὐθεντίας ταῖς δεκατιαῖς: διατὶ δὲν μᾶς ἐφυλάκωσεν ὁ ἐξοχότατος Πρεβεδοῦρος μας;

Ἡμεῖς δὲν ἐδουλεύσαμεν τὰ ὑποστατικάμας; πῶς λοιπὸν ἐκάναμεν τόσο σύναγμα, σιτάρια, σταφίδες, τηρὶ καὶ ἄλλα, καὶ ἐλάμβαναν τὴν ζωοτροφίαν των, τόσον ἑκατοστάδων καὶ χιλιάδων ἀνθρώπων τὸν κάθε χρόνο καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς χρείας.

Ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐδεχόμεσθαν τοὺς μπαντίδους; Πότε αὐτὸ ἀγροικήθη; οἱ πτωχοὶ καὶ ταξιδευταὶ εἶναι οἱ μπαντίδοι ὁποῦ πηγαίνουν ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ βουνὰ εἰς τὴν χώραν, εἰς τὸ παλάτι τῆς αὐθεντίας διὰ ταῖς χρείαις των καὶ καὶ διὰ νὰ κάνουν πρόβλεψιν διὰ ταῖς φαμηλίαιςτων.

Μὰ ὁ Νεράντζης εἶναι κριτής, ἢ σούδιτος; ἂν ἦτον κρητής, ἔπρεπε μὲ τοὺς νόμους καὶ προτζέσα νὰ μᾶς ἀποφασίση διὰ πταίσταις, μὰ ἂν εἶναι σούδιτος ὡς ἡμεῖς, τί ἐξουσίαν ἔχει αὐτὸς νὰ μᾶς παρασταίνη διὰ πταίσταις, μὲ τόσαις ψευτιαῖς ὡς ἄνωθεν.

Τὸ Μοναστηρίονμας εἶναι μικρόν, κρημνιασμένον καὶ ἀπαρατημένον, καθὼς ἐπαράστησεν ὁ Νεράντζης, ἡ μεγαλειότης του· αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ μακρόθεν ὡς ἕνα Κάστρον διὰ τὰ πολλά του [1 δυσανάγνωστη λέξη] καὶ οἱ [1 δυσανάγωστη λέξη] εἶναι εὐρήχωροι διὰ τὴν κατοίκησιν τῆς καλογηροφαμηλιᾶς μας, καὶ διὰ τοὺς ξένους ὁποῦ ποτὲ δὲν λείπουν, εἰς τὰ χωριὰ Καταστάρι, Χαρτάτα, Μετόχη, καὶ ἕτερα ὁμοίως καὶ κοντὰ εἰς ταῖς αὐθεντικαῖς ἀληκαῖς εἰς τρόπον ὁποῦ εἶναι φυλαγμένον τὸ Μοναστηριόνμας ἀπὸ πολλῶν χιλιάδων ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τὴν ἄνωθεν ἀναφορὰν τῆς Πολιτείας μας τῶν ἀρχόντων συντίχων καὶ γοβερνατόρων μας, φαίνεται μὲ καθαρότητα ἡ ἀλήθεια τῆς Πολιτείας μας, ὁποῦ προσφέρομεν τῆς ἄκρας δικαιοσύνης τοῦ γαλλινοτάτου πρεντζιποῦ μας, ἐπειδὴ εἶναι στερεωμένη μὲ αὐθεντικὰ γράμματα ἀσφαλισμένη καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ξεφανερώνεται ἡ ψευτεία τοῦ ἀβανιστάδου Κωνσταντίνου Νεράντζη καὶ ἀδέλφια ὁποῦ μὲ ἀσυνήθιστον τόλμην ἄξια παιδείας ἐγέλασε τὴν σοφοτάτην δικαιοσύνην τοῦ ὑψηλοτάτου σενάτου, καὶ μὲ ὑψηλὴν κακίαν ἐζήτησαν νὰ πάρουν μαζύ τους τὸ Μοναστηριόνμας, οἱ αὐτοὶ ἀδελφοὶ Νεράντζη, χωρὶς νὰ ὀνομάσουν τὸν πατέρα τους, μὲ / σκοπὸν νὰ ἀποφύγουν νὰ μὴν μᾶς πληρώσουν ταῖς ζημίαις ὁποῦ ἐξ αἰτίας των μᾶς ἀκολούθησαν, μὲ τὸ νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ παιδεία φαμηλείας.

Ἡμεῖς οἱ ἄνωθεν Καλογαίροι ἀπερνῶντας ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς ἐπαραδώσαμεν τὴν ἀναφορὰν ἤγουν ρεκλάμο, μετὰ γράμματα, εἰς τὸν ἐξοχότατον Γενεράλι Ῥινιέρ, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐλυπήθη τὴν συμφοράν μας καὶ μᾶς ἐβεβαίωσε, ὅτι τὰ χαρτία μας ὅλα θέλει τὰ στείλλη εἰς τὴν αὐθεντίαν ἐδῶ, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐφάνικαν ἕως τώρα φανερὸν εἶναι ὅτι ὁ Νεράντζης τὰ ἐμπόδισε μὲ μέσος κἀνενὸς Μηνίστρου.

Διὰ τοῦτο ἐγνωρίζουν χρειαζόμενον ἡ αὐθεντάδες μας ἐξοχότατοι Τζὲν καὶ Καββαλιὲρ Ἔμος, ὅτι νὰ μὴν ἔφθασε τώρα ἕνα ἥμυσι χρόνον τὸ Δισπάτζιο τοῦ ἐξοχωτάτου Γενεράλ πρέπει νὰ πάρωμε τὸν δρόμον τῆς ἀβογαρίας.

Ἀπὸ καλοσύνητους λοιπόν, οἱ αὐτοὶ αὐθεντάδες μας ἐμίλησαν μὲ τὸν ἐξοχότατον ἀβογαδόρον Μολὴν νὰ ἀκούση τὰ παραπονάμας καὶ δικαιάμας, καθὼς καὶ τὰ ἄκουσεν μὲ τὴν ἐπαινεμένην του ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην,

ἀπὸ τὸν εὐλογιμένον τὸν θεὸν καὶ τιμιότατον κὺρ Ἀντώνιον Λορεντζόνι ἀβοκάτον μας (ὁποῦ μᾶς δίδει ὅλην τὴν βοήθειαν χωρίς, καθὼς καλὸς χριστιανὸς καὶ γευμάτος καλοσύνη διὰ τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους) ἀποφάσισε, ὁ ἄνωθεν ἐξοχότατος ἀβογαδόρος ὡς δίκαιος καὶ διαυθεντευτὴς τῶν Νόμων, νὰ ἰντρομετάρῃ τὸ δεκρέτο τοῦ Νεράντζη, καὶ διὰ προσταγῆς του ἔγιναν ἡ χρειαζόμεναις ἀτζιτατζιόνες ἐναντίον του Νεράντζη ὁποῦ μᾶς ἐκατάτρεξε.

Βλέπωντας ὅμως αὐτὸς ὁ διεστραμένος Νεράντζης, ὁποῦ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ μάθουν οἱ ἐξοχότατοι καὶ σοφότατοι Σάβιοι, καὶ ἡ μεγαλειότητα καὶ φανερὰ ἐξουσία τοῦ μεγάλου Σενάτου, ὄχι μόνον πῶς ἔγδυσε καὶ ἐζημίωσε τοὺς πιστοὺς σουδιτούςτου καὶ ἐνδύθη μὲ μέσων ἀβανιῶν τὸ Μοναστηριόν μας μὲ τόσον πλῆθος ὑποστατικά, ἀλλὰ ἐτόλμησε μὲ κοινὴν ἔκθεσιν νὰ γελάσῃ ἤγουν νὰ ἰγγανάρῃ τὴν περίφημον δικαιοσύνην τοῦ ἄνωθεν ἐξοχοτάτου Σενάτου.

Φοβούμενος λοιπὸν ὁ αὐτὸς Κωνσταντίνος Νεράντζης ὁποῦ εὑρίσκεται ἐδῶ νὰ μὴν φανερωθοῦν ἡ συκοφαντίαις του καὶ πταιξίματά του, ἐπειδὴ καὶ καταλαμβάνει ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ ἀπὸ τὴν πρεπούμενην παίδευσιν, ἐπροσπάθησε καὶ προσπαθεῖ μὲ περισσαῖς καβάλαις νὰ σφαλλίσῃ τὴν πόρτα τούτην ὁποῦ μέλλει νὰ ἀνοιχθῇ διὰ μέσον τοῦ δικαιοτάτου καὶ ἐξοχοτάτου ἀβογαδόρου Μολίν, διὰ νὰ μὴν ἠμπορέσωμεν νὰ εἰποῦμεν τὰ δικαιολογηματάμας καὶ νὰ ξαναλάβωμεν τὸ Μοναστηριόνμας ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐσπλαγχνίαν τῆς αὐθεντείας.

Ἐλπίζομεν ὅμως εἰς τὸν μεγαλοδύναμον θεόν, ὅτι θέλει φροντίσῃ καὶ στερεώσῃ τὴν καλὴν γνώμην τοῦ ἐξοχοτάτου ἀβογαδόρου, καθώς, δίκαιος κριτὴς διὰ νὰ μὴν μᾶς ἀφίσῃ νὰ χαθοῦμεν, ἀλλὰ μὲ τὸν φημισμένον του ζῆλον καὶ ἀρετὴν νὰ διαθεντεύσῃ τὸ δικαιόνμας κατὰ τοὺς ἁγίους νόμους, καταπατῶντας τὰ μπερδεύματα τοῦ Νεράντζη, ὁποῦ μὲ τὰ ὁποῖα πολεμᾶ νὰ σφαλίσῃ τὴν δικαιοτάτην πόρτα τῆς αὐλῆς τοῦ Πριντζιποῦμας ὡς ἄνωθεν.

Ἡμεῖς οἱ δοῦλοισας Βοῦτος καὶ Τεμπονέρας ἱκετεύομεν τὸ φημισμένον καὶ ἄξιον ὑποκείμενον τῆς ἐκλαμπρότητός σας, καθὼς καλὸς χριστιανὸς καὶ εὐεργέτης τῶν πτωχῶν, νὰ συστήσετε μὲ τὴν καλοκάγαθίαν σας ἐτούτην τὴν ἄξιαν λύπης ὑπόθεσίν μας, τόσον εἰς τὸν ἐξοχότατον ἀβογαδόρον Μολίν, ὡσὰν καὶ εἰς τοὺς ἐξοχοτάτους αὐθέντας / σάβιους διὰ νὰ λάβῃ τέλος ἀπὸ ἐτούτην τὴν ἄκραν δικαιοσύνην τοῦ γαλλινοτάτου καὶ γλυκυτάτου Πριντζιποῦμας, κόπτωντας τὸ Δεκρέτο τοῦ Νεράντζη καὶ δίδωντας τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἡμᾶς τοὺς συναδελφοὺς Ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς διὰ νὰ ξαναλάβωμεν τὸ μοναστηριόνμας ὡς πρῶτον.

Ἡ ἄργυτα ἐδώ, μᾶς εἶναι πρὸς βάρος πολὺ διὰ ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς τώρα ἕνα ἥμυσι χρόνον ὁποῦ βασανιζόμεσθε χωρὶς ἀνάπαυσιν μὲ τόσαις ἐξοδίαις, ὁμοίως καὶ οἱ συναδελφοίμας μοναχοὶ καὶ μοναχοὶ ὁποῦ οἱ περισσότεροι ἐμίσευσαν διὰ τὸν Μορέα ἀπὸ τὴν Πατρίδα διὰ νὰ λείψουν ἀπὸ ταῖς καταδρομαῖς τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Νεράντζη ὁποῦ τοὺς ἐσύκωσε τὴν ζοωτροφίαν τους ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐκυρίευσεν τὸ Μοναστηριόνμας καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον βοηθοῦντες ἀπὸ ταῖς ἐλεημοσύναις τῶν χριστιανῶν, ἐπειδὴ εἰς Ζάκινθον δὲν τοὺς ἀφίνουν μὲ δυναστείαν οἱ αὐτοὶ Νεράντζοι νὰ ζητοῦν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον.

Πλὴν ἡ ὀγλυγοράδα τοῦ αὐτοῦ δικαίουμας ἀντικόπτει τὸν ἐρημασμὸν τοῦ Μοναστηρίου μας ὁποῦ προξενεῖται ἀπὸ τοὺς Νεραντζαίους, ὁποῦ ἐπῆραν ὅλα τὰ εἰσοδήματα καὶ τὰ ἐπούλησαν κάνωντας ἄκυρο νὰ μᾶς κατατρέχουν μὲ ταῖς κρίσαις, ἐπούλησαν περιπλέον τὰ ζοντοβολάμας, κόπτουν ταῖς ἐλιαῖς καὶ ταῖς πωλοῦν διὰ στίλους τῶν σταφίδων, ἐκυρίευσαν τὸ Ἀσυμικὸν τῆς ἐκκλησίας, τὰ ἅγια Ποτήρια καὶ τοὺς ἐσταυρωμένους τοὺς ἀσυμένιους καὶ ἔπραξαν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ θεοῦ οἱ αὐτοὶ Νεραντζαῖοι, ὡς νὰ ἦτον Μπαρμπαρέζοι καὶ Δουλτζινιόταις, τέλος πάντων ἐκαταγέμισαν τὸ Μοναστηριόνμας ἀπὸ διεστραμένους ἐδικούς τους ἀνθρώπους καὶ κακαῖς γυναῖκαις, εἰς τρόπον ὁποῦ τὴν σήμερον ἐκαταστήθη ὅλο ἀταξίαις καὶ σκάνδαλα πολλῶν λογιῶν καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν Ζάκινθον.

Ἐκλαμπρότατε καὶ εὐγενέστατε αὐθέντα, διὰ ἀγάπην τοῦ οὐρανίου Κυρίου καὶ διὰ ἐλεημοσύνην νὰ μᾶς συμπαθήσετε διὰ τὴν ἐνόχλησιν ὁποῦ τῆς προσφέρομεν διὰ τὴν πολυλογίαν ὁποῦ ὁ πόνος μᾶς ἐπαρακίνησεν, μὰ ἡ φήμη τοῦ ἀξίου ὑποκειμενοῦσας, ὅλον χριστιανοσύνην, τιμήν, ἀλήθειαν καὶ ἐλεημοσύνην διὰ τοὺς πτωχούς, αἱ αὐταῖς λοιπὸν ἀρεταῖσας μᾶς ἔδωσαν θάῤῥος καὶ μᾶς ἐπαρακίνησαν νὰ προστρέξωμεν ταπεινῶς καὶ μετὰ δάκρια εἰς τὰ ὄμματα πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά σας διὰ νὰ μᾶς βοηθήσετε καὶ νὰ διαυθεντεύσετε.

Κύριος ὁ θεὸς καὶ διὰ μεσιτείας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου θέλει φυλλάττει τὴν ὑγείαν σας πολυχρόνιον εὐδαιμονοῦσαν καθὼς θέλει παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς ταῖς ὥραις τῶν προσευχῶν μας, καὶ ἄμποτες ὁ κύριος ὁ εὔσπλαγχνος νὰ μᾶς ὑπακούῃ. Ἀμήν.

(Archivio di Stato di Venezia, Archivio privato dei conti Peruli, serie III, b. 15, fasc. ζ'. Ἀνέκδοτο).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗΣ

RIASSUNTO

PANAYÓTIS MICHAILÁRIS: ***«Vogliamo riavere il nostro monastero come prima»: la contesa del Monastero del Precursore a Zante con la famiglia Nerantzis (XVIII sec)***

Il monastero del Santo Precursore (Langada) a Zante fu fondato agli inizi del XVII secolo e divenne uno dei più importanti centri monastici dell'isola. Nel secolo successivo tuttavia corse un serio pericolo che lo portò al soglio dello scioglimento, quando il governo veneziano lo cedette come feudo ai fratelli Nerantzis (1773) a riconoscimento delle prestazioni che periodicamente avevano fornito a Venezia. I monaci reagirono in vari modi e fra l'altro inviarono due di loro a Venezia al fine di ottenere la revoca della decisione.

Con il documento qui pubblicato si può seguire una delle iniziative dei due monaci: l'esposizione dell'accaduto a delle loro richieste, che costituisce anche una cronaca della storia del monastero, indirizzata a Spiridione Demetrio Perulis, per ottenere il suo appoggio. Infine, da quanto sappiamo, le loro iniziative ebbero un esito favorevole.